

ארגון ההגנה ותכנון ההתיישבות

1. ההכרה, כי תפקיד ההתיישבות ותפקיד ההגנה בתהליך הכיבוש הציוני של הארץ משולבים זה אל זה ולא במעט אף תלויים זה בזה, נשתרשה אצלנו בחזקת מושכל ראשון — — —

יהא זה מחובתו של ארגון ההגנה להבטיח כל עליה חדשה על הקרקע. להגן על ישובים מרוחקים, מבודדים ונחשלים, ואחרון-אחרון — לפלס את הדרך להתיישבות רבתי, לשבור התנגדות שתתגלה בדרך זו, לתפוס אדמות-בור ולמסרן לידי מתישבים; — התיישבותנו אינה מטרה בפני עצמה בלבד. היא גם אמצעי לכיבוש מדיני של הארץ, ולכן, היא חייבת להתור בעת ובעונה אחת להקמת ישובים עבריים הן בתוך המרכזים הפוליטיים והכלכליים של הארץ, בקרבתם או מסביבם, והן באותן הנקודות העלולות לשמש משלטים טופוגרפיים ועמדות-מפתח מבחינת השליטה הצבאית על הארץ והיכולת של הגנה יעילה עליה, ולו גם חשיבותן הכלכלית היתה פחותה, שכן הכיבוש הציוני של הארץ לא יהיה שלם ויציב, אלא אם כן תפעם את מדיניותנו ההתיישבותית בד בכד עם השאיפה לקליטת-עליה ולהרחבת הישוב העברי בכפר ובעיר גם הרגה להבטיח להגנתו את המרכזים האסטרטגיים-טקטיים של הארץ.

זאת כונת המחקר הנמסר לידיכם: להצביע על כיווני-ההרחבה של ההתיישבות מנקודת-ראות ההגנה והשליטה על הארץ במובן הצבאי. מחקר זה מתעלם, כמובן, לחלוטין מחוקי-הקרקע (1940), וכן מהבעלות הנוכחית על האדמה, כאשר כל תכנון ציוני מושתת על ההנחה של ביטול ההגבלות הללו, ובאשר תעודתו היחידה של מחקר זה היא רק לכונן את התיכון ההתיישבותי ולהקנות לו מגמה הגנתית: — — —

2. ממבט ראשון על מפת ישובינו בולטים שלושה מרחבים גדולים, הפנויים לגמרי מהתיישבותנו — — — גם אזורי ההתיישבות העברית רחוקים עדיין מרציפות ומשלמות, ורבות בהם הפרצות ונקודות-החורפה; כמובן רבה העזובה לאורך דרכי-התחבורה המקשרות אזורים עבריים והחוצות שטחים רחבים מהוסרי כל נקודת-אחיזה עברית. אי-לכך עומדים אנו בשדה-ההתיישבות בפני שני תפקידים עיקריים ומקבילים:

א. ביטוס האזורים הקיימים.

ב. חדירה למרחבים חדשים.

כבסיס-מוצא הן למפעל-הביטוס הן למפעל-החדירה תשמש ההתיישבות הקיימת, ואילו רשת הכבישים ועורקי-התחבורה האחרים יהיו את השלד. אמנם, מפעל-החדירה יכול להתנהל לא רק מהשרשרת העברית הציפונית המקיפה את המרחבים הפנויים-פנימה, אלא גם ע"י הקמת נקודות בודדות בתוך המרחבים הפנויים, אשר מהן תתחיל ההתפשטות כלפי השרשרת העברית הציפונית; מבחינת הבטחון באה בחשבון אף האפשרות השנייה.

הבדיקה שלנו העלתה את הצורך בהקמת — — — 243 נקודות-ישוב חדשות, וסמינה את מקומן במפת הארץ. כאמור, לפי אבן-בוחן הגנתית גרידא. יחד עם הישובים הקיימים ימנה או הישוב העברי כ-480 ישובים. שהם אמנם רק החצי בערך של מספר הישובים הערביים-הקיימים, אולם איתורם המתוכנן יבטיח לנו שליטה מלאה ואפשרות של הרחבת-גבולין בכל מרחבי-הארץ. בהשוואה לקצב ההתיישבות ולממדיה הנוכחיים יראה אולי המספר הנקוב לעיל — 243 ישובים חדשים! — כדמיוני, אבל לעומת תכניתנו המדינית לקראת השנים הראשונות שלאחר המלחמה אין מספר זה מופרז כלל ועיקר.

3. החלוקה לפי צורת-ההתיישבות מבחינה בין שני סוגים של ישובים: במרחבי-החדירה, באזורי ספר, בנקודות-חורפה מן ההכרח הוא שצורת-ההתיישבות תהיה מרוכזת, היינו קבוצתית; צורת-ההתיישבות המפוזרת (מושבי-עובדים) באה בחשבון בעיקר באזורי-הביטוס. העליה לנקודות מסוימות במרחבי-החדירה תתכן אך בצורת "מחנות צבאיים" מצוידים וערוכים כדוגמת מפעלי "חומה ומגדל". במקומות אחרים תספיק — בהתחלה ואף בקביעות — הקמת בנין בודד או מספר בנינים בלבד לשם תפיסת המקום והבטחתו. מספר המתישבים בישוב מרוכז במרכז החדירה — לפחות 100, וביניהם לפחות 75 מאומני-גשק; בישוב מפוזר באזור הביטוס — לפחות 50 מאומני-גשק. — — —

(—) ר. מ. א.

מתוך ארכיוני מערכת, "ספר תולדות ההגנה".